TEXNOLOGIYA DARSLARIDA CLIL YONDASHUVIDAN FOYDALANISH

Matupayeva Sh.Z. - CHDPU Maxsus pedagogika kafedrasi katta o‘qituvchisi pf.f.d (PhD)
Nazarova N.K., Nusratova Sh.A. - ChDPU Maxsus pedagogika:logopediya yo‘nalishi 4- bosqich talabalari

Annotatsiya: Ushbu maqolada CLIL - mazmun va tilni integratsiyalashgan holda o‘qitish yondashuvining texnologiya darslariga tatbiqi, uning ahamiyati va samaradorligi haqida fikr yuritiladi. Shuningdek, CLIL metodining amaliy qo‘llanilishi, o‘quvchilarda chet tilini o‘rganish bilan birga, kasbiy va texnologik ko‘nikmalarni rivojlantirishdagi ijobiy ta’siri ilmiy asosda tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: CLIL, integratsiyalashgan o‘qitish, texnologiya darslari, chet tili, kasbiy kompetensiya, zamonaviy pedagogika

Bugungi globallashuv davrida ta’lim tizimida integratsiyalashgan yondashuvlarga bo‘lgan ehtiyoj ortib bormoqda. Ayniqsa, texnologiya fanlarini o‘rgatishda chet tilini o‘qitish bilan uyg‘unlashtirilgan yondashuv - CLIL (Content and Language Integrated Learning) - katta e’tiborga loyiqdir. CLIL o‘quvchilarning nafaqat fan bo‘yicha bilimlarini, balki chet tilidagi ko‘nikmalarini ham rivojlantiradi. Texnologiya darslari esa bu metodni qo‘llash uchun qulay platforma hisoblanadi.

CLIL - bu mazmun (content) va til (language) integratsiyasi asosida qurilgan metod bo‘lib, ikki asosiy maqsadni ko‘zlaydi:

1. O‘quvchilarga mazmunli bilim berish (fanlararo yondashuv orqali);
2. Chet tilida muloqot qilish ko‘nikmalarini shakllantirish.

CLIL nafaqat ingliz tilini o‘qitishda, balki nemis, fransuz yoki boshqa xorijiy tillarda ham samarali qo‘llanilishi mumkin. Bu metod orqali o‘quvchilar fan mazmunini chet tilida tushunadi, atamalarni o‘rganadi va real hayotga yaqin topshiriqlarni bajaradi.

Texnologiya darslarida Clil (Content and Language Integrated Learning) yondashuvini qo‘llash, o‘quvchilarga nafaqat texnologiya fanlari bo‘yicha bilimlarni, balki til ko‘nikmalarini ham rivojlantirish imkonini beradi. Bu yondashuvda darslar mazmuni va til o‘rgatish bir-biriga integratsiyalangan holda olib boriladi.

Clil yondashuvining afzalliklari:

1. Til ko‘nikmalarini rivojlantirish: O'quvchilar texnologiya mavzulari orqali yangi so‘zlar va iboralarni o‘rganishadi.

2. Keng qamrovli bilim: O'quvchilar texnologiya haqida chuqurroq bilimga ega bo‘lishadi, bu esa ularning umumiy bilim doirasini kengaytiradi.

3. Amaliyotga yo‘naltirilgan o‘rganish: Darslarda amaliy faoliyatlar orqali o‘qitish, o‘quvchilarning qiziqishini oshiradi.

4. Kreativ fikrlashni rivojlantirish: Texnologik muammolarni hal qilishda ijodiy yondashuvni talab qiladi.

Darslarda Clil yondashuvini qanday qo‘llash mumkin:

1. Mavzuni tanlash: Texnologiya sohasidagi dolzarb mavzularni tanlang (masalan, sun'iy intellekt, dasturlash, robototexnika).

2. Tilni integratsiyalash: Mavzu bilan bog'liq yangi so‘zlar va iboralarni o‘quvchilarga tanishtiring.

3. Amaliy mashg'ulotlar: O'quvchilarga loyihalar yoki guruh ishlarini berish orqali amaliy ko‘nikmalarni rivojlantiring.

4. Baholash: O'quvchilarning bilim va ko‘nikmalarini baholashda til va mazmunni birlashtirib, kompleks baholash tizimini qo‘llang.

- Dasturlash darsi: O'quvchilar dasturlash tilida kod yozishni o‘rganadilar, shu bilan birga dasturlash terminologiyasini ham o‘zlashtiradilar.

- Robototexnika darsi: O'quvchilar robotlarni yig'ish va dasturlash jarayonida yangi so‘zlar va iboralarni o‘rganadilar.

Texnologiya fani — amaliy mashg‘ulotlarga asoslangan, hayotiy ko‘nikmalarni shakllantiruvchi fan sifatida CLIL metodiga juda mos keladi. Quyidagi yo‘llar bilan integratsiya amalga oshiriladi:

- **Terminlar bilan tanishuv**: Masalan, “tool”, “material”, “cutting”, “measuring” kabi so‘zlar orqali til boyligi kengayadi;
- **Yo‘riqnoma (instruction)** topshiriqlari: O‘quvchilarga ingliz tilida berilgan yo‘riqnomani tushunish, unga amal qilish;
- **Loyiha ishlari**: Ingliz tilida loyiha rejasini tuzish va taqdimot qilish;
- **Rollar asosida ishlash**: “Designer”, “Engineer”, “Technician” kabi rollar orqali fan va tilni uyg‘unlashtirish.

CLIL metodining afzalliklari:

- Til o‘rganish jarayoni tabiiyroq kechadi;
- O‘quvchilar chet tilini real kontekstda qo‘llashga o‘rganadilar;
- Fanlararo integratsiya orqali tafakkur kengayadi;
- Mustaqil ishlash, muloqot qilish, ijodiy yondashuv rivojlanadi.

Amalga oshirishdagi muammolar va yechimlar

- **Muammo**: O‘qituvchilarning til kompetensiyasi past bo‘lishi. **Yechim**: CLIL bo‘yicha maxsus kurslar tashkil etish, metodik qo‘llanmalarni ishlab chiqish.
- **Muammo**: Dars vaqtining cheklanganligi. **Yechim**: Fanni tanlab olingan bo‘limlarda bosqichma-bosqich CLIL elementlarini joriy etish.

Texnologiya darslarida CLIL yondashuvidan foydalanish nafaqat o‘quvchilarning kasbiy kompetensiyalarini, balki ularning xorijiy tildagi bilim va ko‘nikmalarini ham rivojlantiradi. Bu yondashuv orqali o‘quv jarayoni integratsiyalashadi, fanlararo aloqadorlik kuchayadi va o‘quvchilarning motivatsiyasi oshadi. Kelgusida CLIL metodikasini yanada keng joriy etish uchun o‘qituvchilarni tayyorlash, tajriba almashinuvi va ilmiy-tadqiqot ishlari muhim ahamiyat kasb etadi.

Clil yondashuvi texnologiya darslarini yanada samarali va qiziqarli qilishi mumkin, shuningdek, o‘quvchilarning til ko‘nikmalarini mustahkamlashga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Coyle, D., Hood, P., & Marsh, D. (2010). CLIL: Content and Language Integrated Learning. Cambridge University Press.
2. Mehisto, P., Marsh, D., & Frigols, M.J. (2008). Uncovering CLIL. Macmillan Education.
3. Nazarova N.S. (2022). CLIL metodining o‘zbek maktablarida qo‘llanishi. – “Ta’lim innovatsiyalari” jurnali, №2.
4. Bobojonov O. (2021). Zamonaviy darsda integratsiyalashgan yondashuvlar. – TDIU, Toshkent.